

ЛІТЕРАТУРА

1. Ващенко Г. Виховний ідеал. - Полтава, 1994.
2. Ващенко Г. Виховання волі і характеру. - К., 1999.
3. Вишневецький О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси. - Львів, 1996.
4. Медвідь Ф. Етнопедагогіка // Політологічний словник: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. М.Ф.Головатого та О.В.Антонюка. -К.: МАУП, 2005.- С.241-242.
5. Медвідь Ф. Виховання української еліти системою національної освіти в умовах консолідації сучасної української нації// Еліти і цивілізаційні процеси формування націй. - К., 2006. - Т.2.- С. 337-346.
6. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. - К. 1996.
7. Сявавко Є.І. Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку. - К., 1974.
8. Українське народознавство: Навч. посібник / За ред. С.П. Павлюка, Г.И. Горинь. Р.Ф. Кирчіва. - Львів, 1994.

Ф.М.МЕДВІДЬ, А.М.МЕДВІДЬ

ЮРІЙ ЛИПА ЯК ЛІКАР-ІСТОРИОСОФ

Стаття присвячена відомому українському вченому-історіософу, лікарю, поету і письменнику Юрію Липі.

Стаття посвячена известному украинскому ученому-историософу Юрию Липе.

The article inflates a famous Ukrainian's scientist-history, a doctor, poet and writer Yuriy Lupa.

Юрій Липа народився в 1900 р. в Одесі в сім'ї відомого громадського і політичного діяча, письменника Івана Липи (псевдонім Петро Шелест та ін.), активного діяча українського відродження, засновника таємного товариства „Братство Тарасівців". Лікар за фахом, він увійшов до пантеону визначних українських діячів як письменник і публіцист.

Літературну діяльність Юрій Липа розпочав з 1917 р. як організатор української видавничої справи (заснував видавництво «Народний Стяг»), потім пішов добровольцем до армії УНР. В 1919-1920 рр. проживав у Кам'янці-По-дільському, тодішньому політичному й культурному центрі, де продовжував навчання в університеті й займався літературною та видавничою діяльністю.

Друкуючи поезії почав з 1919 р., окремі зб.: „Світлість" (1925), „Суворість"(1931), „Вірую"(1938); у прозі роман „Козаки в Московії"(1931); 3-х томний зб. оповідань „Нотатник"(1936-1937 і 1955) і зб. есеїв „Бій за українську літературу"(1935).

З 1920 р. Юрій Липа жив у Польщі і Галичині, студіював медицину у Познанському університеті (1929) і навчався у Вищій школі політичних наук у Варшаві. Тут він заснував літературне об'єднання „Сонцесвіт". З 1928 по 1943 р. Юрій Липа жив у Варшаві, продовжував навчання в університеті та працював лікарем. Разом з поетом Є. Маланюком заснував групу українських письменників «Танк»[3, с.432]. У 1943 р. Юрій Липа переселяється з Варшави до Яворова під Львовом, рідного міста своєї дружини, відкинувши думку про еміграцію на Захід. Тут він займався літературною і публіцистичною працею, часто надавав медичну допомогу пораненим воїнам УПА в лісі. 21 серпня 1944 р. був убитий енкаведистами в селі коло Яворова. Лікарські твори Юрія Липи кількакратно перевидані: „Фітотерапія"(1933), „Ліки під ногами"(1943).

Юрій Липа належить до плеяди найвизначніших ідеологів та історіософіє України ХХ ст. Його книги справили потужний вплив на формування української суспільно-політичної думки міжвоєнного періоду, сприяли глибинному впливу на суспільну свідомість, формуванню українського „Вірую" та народженню нового типу української людини, що його уявно можна назвати Донцовським типом [1, с.11].

Юрій Липа написав чимало творів на історичну та політичну тематику, серед них і такі ґрунтовні, як „Українська доба"(1936), „Українська раса"(1937). Але основну частину його творчого доробку становить історіософська трилогія „Призначення України"(1938), „Чорноморська доктрина"(1940), „Розподіл Росії"(1941), у якій накреслено шляхи формування українського етносу, його історичну долю, доцільні напрямки експансії та основні геополітичні небезпеки, втворено оригінальну геополітичну доктрину України. Якщо „Призначення України" всебічно обґрунтовує

„чорноморську доктрину“, то геополітичне дослідження Юрія Липи „Чорноморська доктрина“ більш глибоко визначає перспективи України як лідера країн басейну Чорного моря.

Мислитель заперечував дилему „Схід - Захід“ для України. „Визначення напрямної на схід чи захід - це передусім, нищення власного характеру, духовності, що зросла над південними морями й володами і розпросторилась, як кров по жилах, ідучи вгору Дніпром, Дністром, Дунаєм, Бугом і Дніпром, несучи до найглухіших закутків українських земель подих повітря“. Геополітична вісь „Південь - Північ“, як вісь українських земель, проявилась як у княжій, так і козацькій добі. Таку українську вісь Юрій Липа протиставляє відповідним осям Польщі й Росії[2].

Вчений виходить з гідрогеографічної концепції геополітики, вважаючи, що стрижнем, навколо якого формується ядро етнічної території, а відтак і звичаї, традиції, світогляд, тип культури тощо (тобто все те, що ми звично підводимо під поняття „менталітет“), є річкові басейни: „Річна мережа формує єдність території, її торгівлі, влади, звичаїв, врешті мови і релігії“.

Нація (або раса у термінології Липи) поєднує етніобіологічні та соціоісторичні чинники: „Расою звано цілість населення, що його духовні прикмети укриті і явні (як звичаї, мова...), а також антропологічні риси становлять виразну цілісність упродовж часу (історії)“. Для будь-якої раси є обов'язковими: „одність організації“, „одність історії“, „одність будуччини“. Визначальною рисою раси є „існування в якійсь суспільній збірності своєрідного почуття солідарності, зв'язане з певною територією. Воно не зв'язане ані з мовою, ані з біологічною спільністю крові, а лише у найбільш сильній своїй вияві зв'язане з поняттям власної, своєрідної місії“ (розрядка наша - Ф.М., А.М.).

Власний терен, власна місія і почування нехиті до чужих - ось що є найпевніше в окресленні раси „нація“!

Призначення України, винесене вченим у назву своєї основної праці, полягає у формуванні і розвитку „по світі англо-саксонським, римським, германським“ „світу четвертої великої раси в Європі, української української раси“. Ера її має настати в міру виконання однієї геополітичної місії, визначеної на українську расу через її високу моральність і гуманність у ставленні до інших рас (зокрема, це відсутність імперіалістичних домагань до будь-кого з них). Українська раса має створити (насамперед, духовно) простір між Балтикою, Уралом, Кавказом та Чорним морем. Створення такого простору, „моральної осі“ уможливить вільний розвиток та поступ будь-якій, малій чи великій, расі. Стати запорукою такого розвитку - це і є Призначення України.

Майбутню роль України, що за своїм покликанням „вимагає великосте“ й „великодержавного значення“, Юрій Липа пов'язує з великими змінами на європейській карті. До них відноситься втрата Росією України, Кавказу й відродження Казанської держави, що забезпечило би чорноморським країнам як свободу розвитку, так і свободу торгівлі з далеким Сходом[4, с. 133].

Близьку викладена балто-чорноморська доктрина України Юрія Липи, виписані геополітичні характеристики українських територій, історико-психологічні особливості української ментальності, що сприятимуть усвідомленню українцями свого місця у світі, зробили його однією з найпопулярніших праць свого часу як у Галичині, так і на еміграції.

Демонтажу внутрішнього малоросійства, успадкованого від попередніх поколінь комплексу національної меншовартості як пересічного українця, так і правлячої верстви, і формуванню української структури духу - цій місії була присвячена вся творчість Юрія Липи, - і поета, і філософа, й історіософа.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мороз В. Горіти надзвичайним світлом// Липа Ю. Призначення України. - Львів: Просвіта, 1992. - С. 3-11.
2. Гринів О. Передбачення глобального масштабу// Липа Ю. Розподіл Росії.- Львів: Інститут проблемознавства НАН України, 1995.- С. 11-XX..
3. Медвідь Ф. Липа Юрій Іванович // Політологічний словник: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. М.Ф.Головатого та О.В.Антонюка. - К.: МАУП, 2005.- С. 433-434.
4. Медвідь Ф. Юрій Липа як фундатор „чорноморської доктрини“ України // Дні науки Львівського факультету-2007: Міжнародна наукова конференція (18-19 квітня 2007 року): Матеріали доповідей та виступів. - К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет“, 2007. - Ч. 1. - С. 131-133.